

KERRI MAHEROVÁ

AMERIČANKA V PAŘÍŽI

*Příběh přátelství
Sylvie Beachové a Jamese Joyce
a zrod nejslavnějšího románu
20. století*

Knihkupectví Shakespeare & Co. v Paříži je více než knihkupectví a knihovna. Mnozí z prominentních spisovatelů ztracené generace, jako jsou Ernest Hemingway, Ezra Pound nebo Gertrude Steinová, je považují za svůj druhý domov. Právě tady se uzavírají jedna z nejdůležitějších literárních přátelství 20. století – včetně toho, které se zrodí mezi irským spisovatelem Jamesem Joycem a majitelkou knihkupectví Sylvií Beachovou. Když je v Británii a v USA zakázána Joyceova kontroverzní kniha *Odysseus*, Sylvia na sebe vezme obrovské riziko a vydá ji právě pod záštitou Shakespeare & Co.

Nejznámější a nejvlivnější kniha století přinese svému autorovi úspěch a proslulost, to ovšem neplatí pro Sylvii. Její nejpevnější přátelství i budoucnost obchodu jsou ohroženy v době, kdy Paříž stejně jako zbytek světa upadá hlouběji do světové hospodářské krize. Sylvia, která zasvětila život obhajobě knih, jež mění lidské životy a svět, váhá, zda pro ni Shakespeare & Co. představuje tu správnou životní cestu.

„Tahle kniha vás pohltí způsobem, jakým to dovede jen ta nejlepší historická fikce.“

– Natasha Lesterová, bestsellerová autorka knih
Pařížská švadlena a Skříň plná Diora

„Okouzlující obraz legendární ztracené generace z pohledu ženy.“

– Toronto Star

KERRI MAHEROVÁ

AMERIČANKA
V PAŘÍŽI

Přeložila Barbora Klasová

metafora

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Copyright © 2022 by Kerri Maher

Translation © Barbora Klasová, 2022

Czech edition © Grada Publishing, a. s., 2022

All rights reserved

ISBN 978-80-7625-682-8 (ePub)

ISBN 978-80-7625-681-1 (pdf)

ISBN 978-80-7625-229-5 (print)

Pour mes amis – blízké i vzdálené,
dávné i nové. Díky vám bylo možné,
aby vznikl tento příběh.

*Paříž je tak neskutečně krásná,
že ve vás nasytí i to,
po čem v Americe bez ustání hladovíte.*

– Ernest Hemingway

ČÁST PRVNÍ
1917–1920

*Slavní lidé se tak nerodí.
Každý začíná jako neznámý.*

– Adrienne Monnierová

KAPITOLA I

Bylo těžké odolat pocitu, že Paříž je to *pravé* místo.

Sylvia Beachová se pokoušela o návrat celých patnáct let, od doby, co tu jejích rodina žila. Tehdy její otec Sylvester Beach působil jako pastor Americké církve v Latinské čtvrti a ona byla romantickou dospívající dívkou, jež se nemohla nabažit Balzaca a cassouletu. Z těch časů jí nejvíc utkvěl v paměti pocit, který měla uložený hluboko v srdci od chvíle, kdy se museli vrátit do Spojených států: že francouzská metropole je zářivější než jakékoliv jiné město, ve kterém kdy byla anebo mohla být. Nešlo jen o plynové lampy zalévající po setmění ulice svým mihotavým světlem ani o všudypřítomné oslnivě bílé kameny, ze kterých byla vystavěna – šlo především o jiskrný život prýštící z každé fontány, z každého setkání studentů, loutkového představení v Lucemburské zahradě či z opery v divadle Odéon. I o to, jak její matka v době pobytu v Paříži jiskřila životem, jak hltala knihy, hostila profesory, politiky a herce a servírovala jim bohaté večeře v záři svíček, u nichž živě debatovali o knihách a světových událostech. Eleanor Beachová svým třem dcerám – Cyprian, Sylvii a Holly –

stále dokola připomínala, že žijí na tom nejvzácnějším a nejkrásnějším místě, které navzdýcky ovlivní běh jejich života.

Tyto pocity už nic nepřekonalo, ani když spolu s Cyprian, Holly a matkou v New Yorku vstoupily do Národní strany žen a vyráběly plakáty, zvedaly telefony a klepaly u cizích dveří, ani když Sylvia sama cestovala po Evropě a s nadšením obdivovala věže a vydlážděné ulice bezpočtu cizích měst, ani když se jí dostalo prvního vytouženého polibku od spolužačky Gemmy Bradfordové nebo pochvaly z úst oblíbených učitelů.

Teď byla konečně tady a doopravdy *žila* ve městě, jež uchvátilo její duši.

Z bytu v závratně krásném a zároveň pomalu se rozpadajícím Palais Royale, který sdílela s Cyprian, se vydala k Pont Neuf, aby přes něj přešla na druhou stranu Seiny. Zhluboka vdechovala vítr vanoucí od řeky, který jí vháněl krátce střižené kadeře do tváře a hrozil, že jí každou chvíli uhasí cigaretu. Uprostřed mostu se zastavila, otočila se k východu a kochala se pohledem na katedrálu Notre-Dame a její symetrické gotické věže lemované růžovými okny a útlé, téměř vratce působící opěrné pilíře, jejichž síla ji nepřestávala ohromovat – vždyť držely ty kolosální stěny vzpřímené už několik set let.

Brzy se již proplétala úzkými uličkami Latinské čtvrti, jež měla dosud vyryté do paměti z dob svých pubertálních potulek. I když trochu ztratila směr, naplňovalo ji to radostí, protože tak aspoň dostala příležitost obdivovat Église de Saint-Germain-des-Près a zeptat se na cestu krásné francouzské studentky popíjející kávu u venkovního stolku před kavárnou Les Deux Magots. Konečně stanula před číslem 7 v rue de l'Odéon, v místě, kde měla A. Monnierová své knihkupectví.

Fasáda malého obchodu madame – *ou, peut-être, mademoiselle?* – Monnierové byla natřená příjemným odstínem šedivé a nad velkými okny výlohy se vyjímallo jméno majitelky napsané bílou barvou. Když Sylvia zatlačila do dveří, nad hlavou jí vesele zacinkal jediný zvonek. Mezi policemi od podlahy až ke stropu plnými knih postávala hrstka lidí – četli si, prohlíželi si hřbety, ale nikdo nemluvil, takže uvnitř panovalo ticho jako v prázdném kostele. Sylvia najednou ztratila odvalu se na cokoliv ptát, a tak se rozhlížela kolem sebe a výzvědy odložila na později.

Byla ráda, že se tak rozhodla, protože díky tomu objevila hned několik krásných vydání svých oblíbených francouzských románů a přečetla si téměř celou krátkou povídku otištěnou v posledním výtisku *Vers et Prose*, zatímco prostor kolem ní začal postupně ožívat. Zákazníci dokončovali svůj nákup za cinkavého zvuku pokladny a do dveří vešlo několik živě diskutujících párů, takže se obchod zaplnil zvuky.

Nakonec popadla z poličky knihu, pro kterou přišla, a společně s časopisem, do něhož se předtím tak pohroužila, zamířila k pultu s obrovskou mosaznou pokladnou, za níž stála nápadně krásná žena zhruba jejího věku se středomořsky modrýma očima a usměvavými rty. Kontrast mezi její pletí, bělostnou jako peří holubice, a temnými havraními vlasy Sylvii nedovoloval odpoutat od ní pohled. V duchu slyšela, jak by se Cyprian pustila kriticky do ženina oblečení s tím, že v sukni dlouhé až na zem působí až příliš staromódně. A co teprve ta blůza, která, ač zapnutá až ke krku, jen stěží skrývala její vnady. Avšak Sylvii se na jejím vzhledu líbilo úplně všechno. Působila jako člověk, se kterým se dá povídat. Sylvia však vnímala ještě něco víc. Najednou se jí zmocnilo silné nutkání pohlédit tu ženu po hebké tváři.

„Našla jste... po čem vaše srdce touží?“ obrátila se na ni prodavačka anglicky se silným přízvukem.

Po čem mé srdce touží? Sylvia se usmála nad vášnivou patetičností ženiných slov, typickou pro Francouze, a odpovíděla jí francouzsky: „Ano, našla, i když jsem docela zklamaná, že jste poznala, že nejsem Francouzka.“ Pro jazyky měla zřejmě vlohy, protože mluvila plynně hned třemi. Potěšilo ji, když si všimla, že na ženu svou dokonalou výslovností udělala dojem.

„Odkud jste?“ přešla i žena do francouzštiny, přičemž zvolila formální vykání.

„Ze Spojených států. Naposledy jsem bydlela v Princeptonu, v New Jersey, nedaleko New Yorku. Mimochodem, jmenuju se Sylvia. Sylvia Beachová.“

Žena spráskla ruce a zvolala: „*Les États-Unis!* Domov Benjamina Franklina, mého oblíbence! Jsem Adrienne Monnierová.“

Sylvia se zasmála a najednou jí přišlo naprosto logické, že tahle krásná dívka ve staromódních šatech obdivuje jejího vlastního oblíbence mezi otci zakladateli Spojených států amerických. Vskutku *mademoiselle*, rozhodně žádná *madame*.

„Moc ráda vás poznávám, *mademoiselle Monnierová*. Vaše knihkupectví je naprosto unikátní. A Benjamina Franklina mám také moc ráda,“ svěřila se jí. „Četla jste ale také něco od Hawthorna?“ dodala vzápětí. „Nebo od Thoreaua? A co román *Bílá velryba*? Ten patří k mým nejmilejším.“

A tím to začalo. Sylvia se dozvěděla všechno o tom, kteří američtí autoři byli či nebyli přeloženi do francouzštiny, a také jak těžké je sehnat anglické knihy, dokonce i v tak kosmopolitním městě, jako je Paříž. „Nic naplat,“ připustila nakonec Adrienne a ostýchavě sklopila husté řasy, „moje angličtina stejně není do-

statečně dobrá, abych mohla tyto velikány číst v jejich mateřštině.“

„To se může změnit,“ ujistila ji Sylvia a vnímala, jak se jí srdce rozpíná v hrudi a začíná žhnout. Něco mezi nimi probíhalo a ona si byla jistá, že jde o víc než o pouhou výměnu dojmů z přečtených knih. Dlaně měla zničehonic celé lepkavé.

„Tady tě máme, Adrienne,“ zazpíval Sylvii za zády líbezny hlas.

Otočila se a spatřila úchvatnou ženu s hustou vlnitou hřívou nazrzle blondatých vlasů vyčesaných navrch hlavy. Měla podobné šaty jako Adrienne, i když na její útlé postavě se vyjímalý docela jinak. Její dlouhé a štíhlé prsty se pohybovaly s bezstarostnou lehkostí, jako by ani nebyly pod kontrolou své majitelky. Jakmile však spočinuly na Adriennině drobnější, silnější ruce, Sylvii neunikla intenzita toho dotyku a okamžitě jí došlo, že ty dvě ženy jsou milenky.

A to si ještě před chvílí myslela, že spolu s Adrienne flirtují. Dokonce už přešly k familiárnímu tykání místo používání zdvořilého *vous*.

Vřelost a obdiv v úsměvu, který Adrienne věnovala své přítelkyni, způsobily Sylvii bolestnou trhlinu v srdci. Mezi těmito dvěma ženami se odehrává něco velkého, právě teď a tady, v tomto obchodě. Něco, co ona sama už dlouhou dobu hledá, aniž by si uvědomila, jak moc to chce – *a potřebuje* – dokud to tu nespatriila na vlastní oči. Je naděje, že by se něco takového mohlo poštětit i jí? *Co to vlastně je?* Sylvia se najednou cítila dezorientovaná, vyvedená z rovnováhy svým okolím – obchodem, těmi ženami, knihami, šumem tlumených hlasů ostatních zákazníků.

„Suzanne,“ pronesla Adrienne, „seznam se prosím s naší novou přítelkyní Sylvii Beachovou ze Spojených

států. Sylvie, toto je Suzanne Bonnierová, moje obchodní partnerka.“

V přehnaně nadšeném gestu k ní Sylvia napřáhla ruku, kterou jí Suzanne se zřejmým pobavením potřásla. „Těší mě, že vás poznávám, mademoiselle Beachová.“

„Také mě těší. Ale stačí, když mi budete říkat Sylvie, prosím,“ dodala. „Máte nádherný obchod. Útulný a přívětivý, navíc jen s těmi nejlepšími dostupnými tituly.“ Zajímalo by ji, proč jméno Suzanne není součástí názvu knihkupectví. Nakonec usoudila, že spojení Monnierová a Bonnierová, jakkoliv okouzlejícím způsobem tyto dvě ženy spolu působily, by bylo příliš nápadné i na Paříž, která byla v daných ohledech značně liberální. Zrovna onehdy večer navlékla Cyprian Sylvii do kalhotového kostýmu a sama si na sebe vzala šaty pošíité flitry. Potom se obě zahalily do plášťů dlouhých až k zemi, aby se metrem přesunuly do nového baru v rue Edgar-Quinet, jehož klientelu tvořily výhradně ženy, z nichž polovina měla monokly a přes nárty psí dečky. Z venku vypadal podnik jako jakákoliv jiná místní nálevna s malou markýzou jednoduše označenou BAR. Jakmile se však člověk ocitl uvnitř, začala být Sylvia v té hlučné a výstřední atmosféře poněkud nesvá. V duchu si říkala, že by se měla uvolnit a radovat z toho, že žije na takovém místě, kde může podobný podnik prosperovat, kde může zcela otevřeně dávat najevo svou náklonnost vůči stejnému pohlaví a kde může žena v tvídovém obleku a bekovce zpívat písně Billyho Murraye. To vše dokonce pod ochranou zákona: vztahy mezi osobami stejného pohlaví byly ve Francii dekriminalizovány již během Velké francouzské revoluce. Jenže jí se nelíbil pocit, že by měla být jen další houskou na krámě. Čtenářka, kterou měla v sobě

ukrytou, dávala přednost klidu a diskrétní jemnosti obchodu A. Monnierové.

„Moc děkujeme za pochvalu,“ usmála se Suzanne. „Já jsem v tvé zemi sice nikdy nebyla, ale slyšela jsem o ní hodně a četla jsem o ní spoustu zajímavých věcí. Pro Francii je samozřejmě velkou inspirací.“

„Jistě by se na mé zemi našlo dost skvělých věcí, ale ve skutečnosti jsem ráda, že jsem teď tady,“ svěřila se Sylvia a v myšlenkách se zatoulala k sílící cenzuře v důsledku Comstockových zákonů a Zákona o špionáži, dlouhému a únavnému boji za volební právo žen a šokující myšlence prohibice šířící se v její vlasti jako ničivý požár. Vypadalo to, jako by ideje, které se dříve zdály být druhotné a příliš podivné, než aby je někdo bral vážně, začaly na americkém kontinentu zakořeňovat, zatímco ty dobré a silné nápady, které by pomohly zemi pokročit v novém století vpřed, se začaly vytrácet.

„My jsme také rády, že jsi tady,“ ujistila ji Adrienne s rozzářeným výrazem.

„Dnes večer musíš přijít na čtení!“ zvolala Suzanne zničehonic. „Budou tu naši drazí přátelé, Valery Larbaud a Léon-Paul Fargue. A taky Jules Romains. Znáš francouzské spisovatele?“

„Samozřejmě, že ano! Byla by pro mě velká čest se s nimi poznat.“ Sylvii se při té vyhlídce sevřel žaludek vzrušením. *Jules Romains? Vraiment?* Co by mu asi řekla, kdyby s ním vážně mohla prohodit pár slov?

„Přijď v osm. A náletů se neboj, už je ani nevnímáme.“

Po tomhle rozhovoru se Sylvia jen těžko dokázala soustředit na svou španělskou esej. Seděla u malého psacího stolku v Palais a každou chvíli zachytila vůni prachu a levandule, která jí připomínala A. Monnierovou – jak její obchod, tak ji samotnou – a pokaždé,

když zabořila nos do rukávu, aby našla zdroj té vůně, zjistila, že je nepolapitelná.

Nemohla se ubránit dojmu, že tohle malé rozptýlení je jen dalším důkazem, že jí není souzeno stát se spisovatelkou, ačkoliv po tom obrovském množství literatury, jež za svůj život přečetla, to všichni z jejího okolí – počínaje rodiči a sestrami a konče její dávnou přítelkyní Carlottou Wellesovou – očekávali.

„Skrýváš v sobě Walta Whitmana,“ říkával jí otec po každé, když přinesla domů další výtečnou známku ze školní eseje. „Jsem o tom přesvědčený.“

Jenže eseje nejsou básně, natož romány. Když se pokoušela vymyslet verš nebo nějaký příběh, vždycky to dopadlo špatně. Zbožňovala Whitmana. A zkoušet být aspoň trochu jako on – nebo Kate Chopinová či některá ze sester Brontëových – jí připadalo skoro jako urážka. Nepomohlo jí ani to, že s přibývajícím věkem začala dávat přednost spisovatelům, u nichž si všimla, že na Whitmanův odkaz úspěšně navazují. Dokázali tak uchvacujícím způsobem vypovídat o sobě i okolním světě, že občas po přečtení některého z jejich děl zůstala půlku noci vzhůru a přemýšlela: *Jak to dělají? Jak se jim může podařit proniknout až k jejímu nitru, obejmout její duši a připravit ji o klid?* Přesně to se povedlo Chopinové v jejím *Probuzení* a taky Jamesu Joyceovi v *Portrétu umělce v jinošských letech*. Ach bože, stačilo pomyslet na ta dvě díla a cítila, jak ji zaplavuje vlna chťiče, obdivu a žárlivosti. Bezbrhá upřímnost, s jakou psali o svých tělech a tužbách, o pocitech viny a důsledcích těchto tužeb pomocí slov poskládaných do znepokojivých vět, jimiž dokázali zachytit podstatu bouře, již hlavní postavy prožívaly ve svém nitru, vedla k tomu, že Sylvia lehávala v přikrývkách zbrocená potem.

Dokázala by někdy být při psaní tak odvážná, kdyby věděla, že její otec, kterého velmi milovala a který byl pastorem, bude číst každé její slovo? Je sice pravda, že se s jejím staropanenským a možná i diskrétním saphismem tiše smířil – alespoň ji nikdy nenutil do manželství a ani se nevyptával na její vztahy s ženami, jež oscilovaly mezi čistým platonismem a výjimečně i srdcervoucí intimitou. Docela jiné by však pro ni bylo začít o svých tužbách psát se stejnou upřímností, jakou obdivovala v nových literárních dílech, jež začínala nacházet v těch pokrokovějších ze současných časopisů.

Odvážila by se s nezbytnou uvolněností a bezstarostností psát o svých vlastních niterných myšlenkách, aniž by se vzdala sama sebe? Dokázala by zaplnit stránky oblíbeného literárního časopisu *The Little Review*, které jeho šéfredaktorka nechala v roce 1916 docela prázdné? Vydala tehdy jen dvacet dokonale bílých stran s úvodníkem, ve kterém objasnila, že ve svém časopise už nechce nabízet *jen dostatečně dobrá* díla; všechno, co odteď vydá, musí být opravdové umění. Umění, které dokáže přetvářet svět. A Sylvia z celého srdce věřila, že právě to je skutečný účel umění – být nový, měnit názory i myšlení.

Vybavila si odpověď své matky na otcovu poznámku o Whitmanovi: „Anebo by z ní mohla být Elizabeth Cady Stantonová, nemyslíš?“ Proč před ni rodiče kladli tak velké cíle? Mohli snad oni za to, že tajně žárlila na herecké úspěchy Cyprian?

Na druhou stranu Cyprian byla v určitém ohledu hlavní důvod, proč se teď ocitla v Paříži, takže by měla být své sestře vděčná. Dostala totiž jednu z větších rolí ve filmové sérii *Judex*, která byla natolik populární, že když si spolu vyšly ven, lidé je pravidelně zastavovali na ulici a žádali po Cyprian autogram. Občas dokonce někdo

požádal o autogram i Sylvii, protože doufal, že možná jde o slibnou herečku vyhřívající se na výsluní této úžasné hvězdy. Sylvia si s povzdychem uvědomila, že mezi ní a mladší sestrou to tak bylo odjakživa. I ve třiceti letech ji pořád rozčilovalo, že Cyprian se může spolehnout na svůj podmanivý vzhled, který jí stačí k tomu, aby upoutala pozornost okolí, zatímco Sylvia se lopotí v knihovnách a za psacím stolem a doufá, že její slova a myšlenky jednoho dne někdo objeví.

„Jsou to jen pubertáči a malé holky,“ stěžovala si Cyprian poté, co podepsala další ubrousek nebo pivní tácek. „Kam se poděli vévodové a jiní boháči?“

„Víš moc dobře, že existují, sestřičko. Kdo jiný by ti v Ritzu posílal šmapňské a pernod?“ opáčila na to Sylvia a pomyslela si: *A vůbec, stejně toužíš po mužské pozornosti jen kvůli prestiži.* Cyprian by se mnohem ochotněji připoutala k nějakému muži než Sylvia, která už dávno zavrhla myšlenku na manželství, a to i na manželství z rozumu, jež by jí v případě potřeby mohlo alespoň sloužit jako alibi. Spojit svou identitu s mužem, i kdyby třeba upřednostňoval sdílení lůžka s jiným mužem, ji prostě nelákalo. Jak vyzobovala kolem sebe, takové spojení stejně vždycky znamenalo jistou podřízenost. I když byla Sylvia jednou z mála lidí na celé zemi, kteří věděli, že její sestra dává přednost lásce k ženám, Cyprian ráda vystupovala v rolích, jež jí přinášely užitek a jež jí dopomáhaly k šatům od Chanela a italským lodičkám a umožňovaly jí kochat se prvotřídními a exkluzivními věcmi. Tuhle vášeň zdědila po matce.

„Kdybych se konečně někde chytila a dostala se na prkna, co znamenají svět, mohli by mi aspoň posílat květiny do pokoje,“ lamentovala obvykle.

Když už konečně nastal ten správný čas na návrat do rue de l'Odéon, Sylvia nasedla na metro a potom se